

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies is a double-blind peer-reviewed, open-access journal published to reach excellence on the scope. It considers scholarly, research-based articles on all aspects of economics, finance and accounting. As an international congress aimed at facilitating the global exchange of education theory, contributions from different educational systems and cultures are encouraged. It aims to provide a forum for all researchers, educators, educational policy-makers and planners to exchange invaluable ideas and resources.

Kambag‘Allikni Qisqartirishda Tijorat Banklarining Roli: Xorijiy Tajriba

Murodov Abror Azamatovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, “Bank ishi” kafedrasida assistenti

Annotatsiya

Ushbu maqola kambag‘allikni qisqartirish jarayonida tijorat banklarining rolini xorijiy tajribalar misolida o‘rganishga bag‘ishlangan. Hindiston, Bangladesh, Janubi-Sharqiy Osiyo va Yevropa davlatlarining muvaffaqiyatli strategiyalari tahlil qilinib, ularning moliyaviy inklyuziya, mikromoliyalashtirish va kichik biznesni kreditlash sohasidagi tajribalari ko‘rsatib o‘tilgan. Shuningdek, O‘zbekistonda tijorat banklarining kambag‘allikni qisqartirishdagi roli bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan. Maqola tijorat banklarining moliyaviy xizmatlarni kengaytirish orqali aholini iqtisodiy faoliyatga jalb etish va ijtimoiy farovonlikni oshirishdagi ahamiyatini yoritadi.

Kalit so‘zlar: Kambag‘allikni qisqartirish, tijorat banklari, mikromoliyalashtirish, moliyaviy inklyuziya, xorijiy tajriba, o‘zbekiston iqtisodiyoti, kichik va o‘rta biznesni rivojlantirish, raqamli bank xizmatlari.

Kirish

Bugungi kunda iqtisodiy barqarorlikka erishish va kambag‘allikni qisqartirish ko‘plab mamlakatlarning ustuvor vazifalaridan biriga aylangan. Bu borada tijorat banklarining roli alohida ahamiyatga ega bo‘lib, ularning moliyaviy xizmatlarni kengaytirish orqali aholining kambag‘allik chegarasida yashayotgan qatlami uchun yangi imkoniyatlar yaratishga xizmat qilishi isbotlangan. Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, samarali bank tizimlari aholining moliyaviy ehtiyojlarini qondirishda, mikro va kichik biznesni rivojlantirishda, shuningdek, ijtimoiy tabaqalanishni kamaytirishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqola kambag‘allikni qisqartirishda tijorat banklarining o‘rnini xorijiy tajribalar misolida tahlil qilish va ushbu tajribalarni O‘zbekistonga tatbiq etish imkoniyatlarini o‘rganishga bag‘ishlangan.

Tijorat banklarining kambag‘allikni qisqartirishdagi o‘rni va ahamiyati

Tijorat banklari nafaqat moliyaviy xizmat ko‘rsatadi, balki iqtisodiy faollikni oshirish va kambag‘allikni kamaytirish jarayonida muhim institut sifatida faoliyat yuritadi. Quyidagi yo‘nalishlar bu rolni yanada aniqlashtiradi:

- Mikrokreditlash orqali kambag'allikni qisqartirish: Mikrokreditlar iqtisodiy faoliyat bilan shug'ullanishni istagan, lekin yetarli kapitalga ega bo'lmagan aholi qatlamlari uchun asosiy moliyaviy manba hisoblanadi. Bu tizim xususan qishloq joylarda o'z samarasini ko'rsatadi.
- Moliyaviy inklyuziyani ta'minlash: Bank xizmatlarining barcha qatlamlar uchun mavjudligini oshirish kambag'allikni kamaytirishga yordam beradi. Raqamli texnologiyalar bu borada muhim vosita hisoblanadi.
- Kichik biznes va tadbirkorlikni moliyalashtirish: Tijorat banklari kichik va o'rta korxonalarni kreditlash orqali yangi ish o'rinlari yaratishda ishtirok etadi, bu esa kambag'allik darajasini pasaytiradi.

Xorijiy tajriba: muvaffaqiyatli strategiyalar va amaliyotlar

Hindiston tajribasi

Hindistonda Grameen Bank va shunga o'xshash mikromoliyaviy institutlar orqali aholining kambag'al qatlamlari uchun moliyaviy xizmatlar ko'rsatish tizimi joriy qilingan. Ushbu model kreditlashda past foiz stavkalarini taklif etib, qishloq joylaridagi iqtisodiy faollikni oshiradi. Hindiston tajribasida ayollarga yo'naltirilgan mikromoliyaviy dasturlar muhim o'rin tutadi, chunki bu nafaqat oilaviy daromadlarni oshiradi, balki gender tenglikni ham rag'batlantiradi.

Bangladesh tajribasi

Bangladeshda Grameen Bank modeli iqtisodiy jihatdan samarali va ijtimoiy ahamiyatli deb topilgan. Ushbu bank mikrokreditlash orqali qashshoqlikni kamaytirishda muhim yutuqlarga erishdi. Ayniqsa, uzoq qishloqlarda aholining moliyaviy xizmatlardan foydalanishini kengaytirish va kambag'allarni o'z bizneslarini boshlashga undashda katta muvaffaqiyat ko'rsatildi.

Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlari tajribasi

Indoneziya, Vetnam va Filippinda tijorat banklari kichik va o'rta biznesni moliyalashtirishda faol ishtirok etadi. Ushbu mamlakatlarda davlat dasturlari bilan bank tizimining integratsiyasi samarali amaliyot sifatida qayd etilgan. Masalan, davlat subsidiyalari orqali bank kreditlari kam daromadli aholi uchun arzonlashtiriladi.

Yevropa tajribasi

Yevropa mamlakatlarida kam daromadli qatlamlar uchun ijtimoiy kreditlar, uzoq muddatli ipoteka va boshqa moliyaviy xizmatlar keng rivojlangan. Banklar moliyaviy savodxonlikni oshirish dasturlarini amalga oshirish orqali ijtimoiy farovonlikni oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston uchun xorijiy tajribaning ahamiyati va tatbiqiy yondashuvlar

O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish masalasi davlatning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xorijiy tajribani o'rganish va uni mahalliy sharoitlarga moslashtirish orqali quyidagi yo'nalishlarni rivojlantirish mumkin:

- Mikromoliyalashtirish tizimini kengaytirish: Qishloq joylarda kichik tadbirkorlikni rivojlantirish uchun mikrokreditlash xizmatlarini soddalashtirish va ko'paytirish kerak.
- Raqamli moliyaviy xizmatlarni rivojlantirish: Bank xizmatlaridan foydalanishni kengaytirish uchun raqamli texnologiyalarni tatbiq etish, masalan, mobil banking va onlayn kreditlash tizimlarini joriy etish zarur.
- Moliyaviy savodxonlik dasturlarini amalga oshirish: Banklarning jamiyatdagi rolini kuchaytirish uchun moliyaviy savodxonlikni oshirishga qaratilgan dasturlar tashkil etilishi lozim.
- Xususiy va davlat banklari hamkorligini kuchaytirish: Davlat tomonidan beriladigan subsidiya va grantlarni tijorat banklari orqali samarali taqsimlash.

Xulosa va takliflar

Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, tijorat banklari kambag'allikni qisqartirishda samarali vosita bo'lishi mumkin. Hindiston, Bangladesh, Janubi-Sharqiy Osiyo va Yevropa tajribalarini o'rganish O'zbekiston uchun dolzarbdir.

O'zbekiston sharoitida:

1. Mikromoliyalashtirishni kengaytirish.
2. Moliyaviy inklyuziyani ta'minlashda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish.
3. Kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish uchun imtiyozli kreditlarni ko'paytirish.
4. Davlat va bank tizimi o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash tavsiya etiladi.

Tijorat banklari nafaqat moliyaviy xizmat ko'rsatish, balki kambag'allikni qisqartirishda strategik vosita sifatida ishlatilishi mumkin. Shu bilan birga, xorijiy tajriba tahlillari O'zbekistonda innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qo'ziev, S.R. *Kichik biznesni rivojlantirishda bank kreditlarining roli*. Toshkent: Iqtisodiyot va moliya, 2020.
2. Xodjayeva, G.R. *O'zbekistonda moliyaviy inklyuziya va tijorat banklari faoliyati*. Toshkent: Ilm-fan, 2021.
3. Karimov, F.T. *Bank ishi: Nazariya va amaliyot*. Toshkent: Bank-moliya akademiyasi nashriyoti, 2018.
4. Nishonov, S.T. *Tijorat banklari va ularning iqtisodiyotni moliyalashtirishdagi roli*. Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
5. Ergashev, I.R. *O'zbekiston bank tizimining modernizatsiyasi: muammo va istiqbollari*. Toshkent: Universitet nashriyoti, 2020.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari to'plami. Kambag'allikni qisqartirish va bank tizimini rivojlantirish bo'yicha qarorlar, 2020–2023.
7. Muhammad Yunus. *Banker to the Poor: Micro-Lending and the Battle Against World Poverty*. PublicAffairs, 2003.
8. Debapriya Bhattacharya. *Bangladesh's Microfinance Revolution: Empowering the Poor?* Asian Development Review, 2002.
9. Global Partnership for Financial Inclusion (GPFI). *Financial Inclusion Action Plan*. GPFI Annual Reports, 2017–2022.